

James Kelley s-a născut n Allen, Oklahoma. Este licențiat în istorie și engleză, iar în prezent predă engleza la East Central University din Oklahoma. Convertit la ortodoxie în anu 2001, James Kelley este autorul mai multor cărți de teologie, „A realism of glory: Lectures on the Christology in the Works of Protopresbyter John Romanides”, „The Life in Christ”, „Anatomyzing Divinity”. Articolele sale pot fi citite [aici](#) și [aici](#) .

Sunteți un convertit american la ortodoxie. În urmă cu 50 de ani când Serafim Rose a lansat o revistă ortodoxă în America spunea că va trebuie să își creeze propria clientelă. De atunci și până acum, numărul convertiților americani s-a mărit considerabil. □ Care credeți că este explicația acestui fenomen?

După cum știm cu toții, începând cu Revoluția Franceză, a existat un declin constant al influenței creștine în lumea apuseană. Monahismul s-a redus până aproape de zero până la 1800 iar ideile iluministe și-au făcut loc în tiparele de gândire ale figurilor publice și chiar în cuvintele unor presupuși apărători ai creștinătății, atât catolici cât și protestanți. Chiar dacă a existat un declin similar în țările ortodoxe, din momentul în care turcii au cucerit Imperiul Roman de Răsărit, în ochii americanilor Biserica Ortodoxă încă vorbește același limbaj original al credinței creștine, în pofida multor provocări. Augustinismul începe să fie văzut drept pacostea care este iar oamenii încep să facă din ce în ce mai multe legături. De pildă, un prieten de-al meu a avut o cădere și mi-a spus că educația sa protestantă este responsabilă de incapacitatea sa de a depăși vina pentru păcate, la fel cum s-a întâmplat și cu Luther cu secole în urmă. Doar că acum, acest prieten găsește în Ortodoxie răspunsul la întrebarea aparent fără răspuns a felului în care omul intră în comuniune cu Dumnezeu. Așadar, cred că oamenii găsesc răspunsuri în Ortodoxie iar aceste răspunsuri vin la întrebări despre istorie și despre crizele din propria viață.

Care a fost factorul determinant în convertirea dumneavoastră la ortodoxie?

Pe când lucram la un call-centre în anul 2001 am întâlnit un bărbat care mi-a spus să citesc Părinții Bisericii și mi-a recomandat primul volum al lui Henry Bettenson intitulat „Părinții Bisericii Primare”. Până să ajung la Sf. Atanasie, eram *pentru* ceea ce acești oameni erau pentru și *împotriva*

a orice ei erau împotriva. L-am întrebat pe acel om: „ce trebuie să fac pentru a fi împreună cu acești oameni și cu Hristos?” El mi-a răspuns: „Îți voi arăta duminică dimineața”. Peste aproximativ un an am intrat în Biserica Ortodoxă.

Există mulți convertiți atrași de profunzimea filosofice ale ortodoxiei, dar care rămân oarecum străini de practica și tradiția Bisericii. Cum vedeți dumneavoastră acest fenomen?

Astăzi mulți vin în Ortodoxie cu credința falsă că îl găsesc pe Dumnezeu prin filosofia greacă. Noi anatemizăm filosofia greacă în fiecare Duminică a Ortodoxiei, dar acești oameni nu vor să audă sau să înțeleagă această condamnare, sau cel puțin așa pare. Părinții Bisericii Ortodoxe folosesc termenii și conceptele filosofiei grecești, dar folosirea lor este o golire și o reconstituire a acestor termeni și concepte astfel încât trec dincolo de ceea ce este „filosofic”. Mulți oameni sunt amăgiți să creadă în diverse teorii „realiste”, lingvistice și cosmologice, despre cuvinte, *logoi*

și idei platonice. Da, există „*logoi*”

dar nu sunt o supă alfabet de cuvinte și concepte.

Logoi

sunt energiile lui Dumnezeu pe care Sfânta Treime le împarte fără se se împartă din unul, eternul, act bun Trinitarian (pentru a folosi cuvintele Sf. Dionisie) pentru a crea, susține și mântui ființe contingente. Indiferent ce sunt

logoi,

din punctul nostru de vedere ortodox putem spune cu greu mai mult decât ceea ce am spus deja. În tradiția apuseană

logoi

sunt „modele” care garantează că legile naturale nu se schimbă astfel încât mințile noastre pot înțelege și folosi aceste legi pentru a ajunge la adevăr. Ortodoxia este mult mai pragmatică de atât. Noi nu ne lăsăm înșelați de falsa dihotomie occidentală între realism și idealism, care a paralizat gândirea teologilor și filosofilor apuseni și a condus la agnosticism și nihilism în secolul al XVIII-lea și al XIX-lea. Acesta este locul în care ortodoxul de azi ațintit greșit spre filosofie, „a plecat întristat”. Când le arăți că nu se pot agăța de teoriile certitudinii intelectuale sau lingvistice, ci trebuie să se apropie de Dumnezeu cum o face David în Psalmi, mai degrabă ar crede în concepțiile cvasi-tomiste despre ideile din mintea lui Dumnezeu (forme divine care se presupune că sunt împărtășite cu omul prin mintea omului, despre care se presupune că ar reprezenta o analogie finite a minții lui Dumnezeu). Aceasta este erezie pentru ortodox, iar precursorul îndepărtat (al teoriei – n. trad.) este Augustin, în a cărui teorie funcția

memoriei

omului reprezintă o adaptare la psihologie a doctrinei formelor din platonismul de mijloc. Augustin credea că toate fenomenele posibile erau prezente în mințile noastre într-un fel de unitate eternă, astfel încât atunci când gândim ceva sau vedem ceva pentru prima oară, este vorba de o aducere aminte. Chiar dacă ne gândim la viitor-uri probabile, o facem prin memorie. Aceasta a deschis poarta pentru ideile lui Freud care susține că toți oamenii au în ei înșiși orice dorință posibilă de a încălca un taboo, ceea ce îi controlează și îi influențează inconștient. Dacă tot o facem deja în gândurile noastre cele adânci, de ce să nu fim sinceri cu noi înșine și „doar să o facem” („just do it”)? Problema principală a lui Freud este că el nu poate spune că inconștientul este imoral. Freud era suficient de nătâng să creadă că depășim moartea murind în felul în care noi alegem să murim. Nici măcar cei mai fanatici discipoli nu au subscris la această teorie tristă, care este echivalentă cu a spune: „mă voi umfla în piept iar compresorul nu mă va ucide, deși mă va face una cu pământul”. Cred că Freud a fost influențat de scriitori pseudo-științifici timpurii din Franța și Germania care au susținut că omenirea este nemuritoare prin palingeneză, prin supraviețuirea germoplasmei, transferată în reproducere. Pentru oricine cu o aparență de profunzime în gândurile sale despre viață, moarte și eternitate, toate acestea sunt mai degrabă comice.

Ce rol a jucat cartea lui Joseph Farrell „God, History and Dialectics” în biografia dumneavoastră intelectuală? Din câte știu au existat foarte mulți filosofi ortodocși americani influențați de această carte.

Am fost influențat de cartea lui Farrell dar și de literatura monastică ortodoxă care spune exact

același lucru pe care îl spune Farrell în acea carte. Sunt parte din Ortodoxie, nu din vreun cult al personalității. Am un duhovnic și încerc să-i urmez învățăturile care sunt cele ale Bisericii. În Ortodoxia de azi găsești oameni care se află în legătură cu miezul Ortodoxiei, care este terapia inimii prin asceză și taine, dar găsești și oameni care nu au habar de ceea ce se petrece. Se gândesc la hobiți, la arhetipuri jungiene sau chiar la ocultism când se gândesc la Ortodoxie. A ne ruga pentru ei, a fi răbdători și iubitori cu ei este tot ceea ce putem face.

Un alt gânditor convertit cu o influență imensă în lumea anglo-saxonă (Prințul Charles, Episcopul Kallistos Ware pentru a numi doar câțiva) este Philipe Sherrard, autorul unor „speculații periculoase”, după cum le-ați caracterizat într-un eseu. Cum vedeți moștenirea sa? Putem specula vreo legătură între poziția recentă a episcopului Ware în problema LGBT și influența peste timp a lui Sherrard?

Sherrard vedea Ortodoxia prin lentilele romantismului. În linii mari, această tendință este foarte răspândită în tipul de teologie care se face în majoritatea seminariilor ortodoxe. Teologia trinitariană a lui Sherrard este șocant de îndepărtată de adevăr. Vorbește de Dumnezeu în termenii lui Boehme ca trebuind să se găsească pe Sine în propriul Său *Ungrund*. Un curs rapid despre gnostici, Jacob Boehme, Spinoza și Fichte va scoate la iveală aceași idee: omul se va găsi pe sine urmând aceeași cale pe care a urmat-o Dumnezeu pentru a deveni Dumnezeu. Deși orice ortodox serios se va feri de așa ceva, se pare că alții, în special teologii americani și englezi de la Oxford și de la Seminarul Sf. Vladimir, iubesc această „ortodoxie romantică” și cred că este o cale pentru o regăsire ecumenică cu Roma și protestanții. Ceea ce este desigur adevărat, însă prețul îl reprezintă părăsirea Ortodoxiei.

Care credeți că este viitorul Ortodoxiei în America? Un alt convertit, Clark Carlton, spunea într-o conferință recentă că se apropie, dacă nu chiar a sosit, vremea catacombelor.

Nu știu ce ne rezervă viitorul, dar fără o înflorire a monahismului, sau fără o reconștientizare a adevăratei baze a mântuirii noastre prin asceză, Ortodoxia va continua să existe în catacombe. Va fi mântuirea unei mâini de oameni, iar cultura în ansamblu va merge spre raiul iluminist pe pământ, ceea ce înseamnă iadul ortodox pe pământ.

Faceți parte din sinodul ROCOR. Care este opinia dumneavoastră referitoare la sinodul desfășurat în Creta?

Stați departe de influența sa dăunătoare și țineți-vă de crucea de la gât pentru a vă apăra. Sinodul este o glumă și nu are nicio consecință asupra Ortodoxiei, care reprezintă curățarea inimii prin viața în Biserică.

Cercetările dumneavoastră, pe urmele lui John Romanides, au evidențiat rolul fundamental jucat de teologia augustiniană în dezvoltarea și căderea Occidentului. Pentru cineva sceptic față de această influență covârșitoare cum ați putea rezuma rolul lui Augustin în istoria Apusului?

Augustin a dat Apusului filioque, păcatul original, harul irezistibil, harul creat, *analogia entis* și *analogia fidae*

. Toate acestea sunt erezii și reprezintă modelul pentru toate celelalte erezii apusene ulterioare. Occidentalii care au dezvoltat toate aceste erezii de regulă îl citează pe Augustin ca sursă. Alții citează intermediari care îl citează pe Augustin direct. Pentru oricine vrea să vadă, lucrurile sunt clare. Citiți cărțile Părintelui Ioannis Romanides pentru detalii, plus Sf. Fotie și Sf. Grigorie Palamas. Este greu să nu observi aceste lucruri, dar pentru creștinii apuseni care au crescut citind Augustin și care sunt impresionați de „psihologia” sa, care a influențat arta vizuală apuseană și proza, și deci toată media modernă, nu pot înțelege cum poate fi ceva greșit. Totul li se pare că este așa cum trebuie. Totul pare foarte natural.

Care este legătura dintre teologia augustiniană și primatul papal?

Ce rămâne odată ce mergi pe urmele lui Augustin și lași deoparte luminarea *nous*-ului care este singura inspirație directă a Sfântului Duh? Rămâne nevoia pentru o autoritatea incontestabilă, ceea ce Daniel Dennet numea „opritorii conversației”

(„*conversation stoppers.*”)

. Papa oprește conversația pentru că se presupune că este Christomaton, imun în fața greșelii în anumite cazuri. Totuși, Papa nu are un

nous

luminat, iar teologia catolică respinge harul necreat ca fiind activ în vreo ființă umană. Fără ignoranța lui Augustin în ceea ce privește rolul

nous

-ului de a ne uni cu energiile divine necreate, nu am avea infailibilitatea papală deoarece singura infailibilitate reală este în Dumnezeu Însuși, accesibil omului doar printr-o unire inefabilă cu energiile lui Dumnezeu.

Cum vedeți distincția dintre Ortodoxia inimii și Ortodoxia minții? Mă gândesc la schimbul de

scrisori dintre Părintele Serafim Rose și Părintele Michael Azkoul avându-l drept subiect pe Fericitul Augustin?

Vedeți vreo distincție între Fericitul Augustin (viața sa) și augustinism (scrierile sale teologice)?

Voi da un singur răspuns întrebărilor. Îl putem privi pe Augustin ca pe un scriitor bisericesc care a trăit și a murit în Biserică, dar ale cărui scrieri conțin multe erori teologice. Poate că pe patul de moarte a renunțat la toate greșelile sale iar noi nu știm. Nu este nicio problemă, dar el nu este Părinte al Bisericii. Învățătura sa nu poate fi un reper care să ghideze teologia ortodoxă. Totuși, îl putem cita pentru a susține o anumită idee câtă vreme nu ne folosim de învățăturile sale greșite. Analiza Părintelui Michael este corectă în esență. Cât privește condamnarea sa postumă, abordarea mea este de a critica greșelile și cam atât. Nu le voi pune copiilor mei numele Augustin, iar dacă cineva îmi pune în față o icoană a lui Augustin, mă voi închina la ea cu speranța că a atins o înțelegere mai profundă în ultimele sale zile (deși e îndoielnic).

Ați menționat într-un loc rolul decisiv jucat de Papa Grigorie al VII-lea în disputele dintre imperium și sacerdotium din Vest. Harold Berman, în cartea sa „Law and Revolution”, scrisă dintr-o perspectivă non-tradițională sau ortodoxă, consideră că prima revoluție din istoria occidentului a fost cea înlăptuită de Papa Grigorie, iar toate celelalte au survenit oarecum în mod necesar. Sunteți de acord cu această viziune?

Se poate arăta că teza lui Berman este adevărată din multe puncte de vedere. Dacă autoritatea spirituală este concepută ca putere princiară, cum s-a întâmplat cu Papa Grigorie, ai deschis cutia Pandorei în istorie. Și relele tot continua să iasă de acolo chiar și astăzi.

Există vreo legătură între teologia catolică și dezvoltarea unor subcurente oculte, esoterice, cum ar fi Ordinul Templierilor, practicile alchimice, poate chiar Ordinul Iezuiților?

Da, după cum am scris în câteva din cărțile mele, există o doctrină comună a evoluției uman/divine în toate aceste curente. Ideea este că Dumnezeu trebuie să se înstrăineze pe Sine de Sine pentru a fi Dumnezeu. Astfel Dumnezeu creează un univers ca mediu în care și prin care El poate deveni Dumnezeu. Omul este coroana acestei creații, ființa cea mai asemănătoare lui Dumnezeu, așadar omul trebuie să devină Dumnezeu transformând universul în perfecțiune. Fie că este vorba de un alchimist care face aur, sau un templier care atinge

spatele unui frate în lojă, scopul este transformarea materiei finite, înstrăinate, într-o stare divină, imuabilă. În literă catolicismul se opune teologic până la un anumit punct, dar din moment ce teologia lor este în întregime augustiniană, folosesc instrumente ca *analogia entis* pentru a combate ocultismul. Gândiți-vă la un joc video în care dragonul capătă și mai multă putere de fiecare data când îl lovești cu sabia. Nu poți câștiga, deși poți reseta jocul și te poți agita în zadar. Acesta este succesul pe care îl au catolicii atunci când se luptă cu ocultismul. Ortodocșii îndrăgostiți de New Age nu au nici ei mai mult succes.

Sunteți interesat de opera lui Carl Schmitt, un gânditor politic de la începutul secolului, destul de incorect politic, potrivit standardelor actuale. Ce v-a atras la acest gânditor destul de puțin studiat astăzi?

Carl Schmitt a construit o critică devastatoare a romantismului în lucrările sale de început. A fost influențat de Kierkegaard în anii '20 iar ca atac cultural și spiritual asupra romantismului, opera sa este fără egal. Schmitt face și o distincție crucială între două tipuri de existență pe care eu le numesc „reciprocitate” și „transcendență”. Reciprocitatea este nivelul „legii și ordinii”. Chiar dacă eu la nivel personal sunt un sfânt slăvit, și ca atare trăiesc cel puțin o parte din timp deasupra nevoii de hrană, lege sau scop, nu pot aboli legea și ordinea, din moment ce există oameni în lume care nu sunt sfinți și care au încă nevoie de un scop, protecție și o economie care să le permită să se hrănească și să existe. Așadar, politica operează la acest nivel al reciprocității. Este violența ceva greșit la acest nivel? Violența reprezintă mereu un păcat, dar înseamnă aceasta că ar trebui să abolim poliția și armata? Orice societate care ia în serios această opțiune este atât de decadentă și îndepărtată de realitate încât poate fi numită cu adevărat nihilistă. Așadar, nimeni nu are dreptul de a aboli sau nici măcar de a se gândi să abolească autoritatea per se. Poate este evident, dar acolo unde eu trăiesc încă există oameni care cred că agresiunea ar trebui interzisă. Ar avea curajul astfel de oameni să-și protejeze proprii copii de un răufăcător? Trebuie să folosești violența pentru a rezolva violența, așa că avem de-a face cu un fapt ineluctabil al lumii căzute: politicul. Acum, dacă toți ar sări în sus în același timp și ar deveni sfinți, atunci am fi lege pentru noi. Dar până atunci, este nevoie de legitimarea unei autorități și forțe, cel puțin temporar, aici și acum. Nivelul sfințeniei și al *theosis* în această viață este „transcendența”, care este deasupra legii, dar și în afara politicii.

Theosis

influențează politica indirect, sfinții sfătuiesc liderii lumii șamd. Totuși, sfințenia nu poate deveni parte a legii normative. Nu pot promulga o ordonanță care spune: devin-o un sfânt. Totuși, pot trece o lege care spune „nu fura”. Sunt mult mai multe de spus despre acest subiect, dar este suficient pentru a arăta ceea ce am descoperit până acum în opera lui Schmitt.

Având în vedere interpretarea pe care i-o dați lui Carl Schmitt și distincția pe care o faceți între nivelul ascetic moral și cel legal, ce loc îi găsiți simfoniei bizantine?

Simfonia bizantină are multe afinități cu gândirea lui Schmitt, dar aceasta doar pentru că Schmitt încearcă să evite contradicțiile modernității apusene, în timp ce păstrează cvasi independent domeniului spiritual de politică. Nici în Ortodoxie politica nu este văzută ca o încercare terestră de a face sfinți din oameni. Da, ne rugăm pentru victoriile creștinilor ortodocși, dar este înțeles că Hristos este victorios doar în nous-ul luminat. Totuși, se întâmplă ca societățile care urmăresc ceea ce eu am numit „reciprocitate” sau „lege și ordine pentru prezervarea libertăților” sunt mai dezirabile pentru că indivizii pot avea o existență relativ liniștită, nestânjeniți de condiții adverse. Dar noi nu putem veni cu set de reguli prestabilite pentru a ordona societatea care să corespundă căii spre *theosis*. Avem în permanență de-a face cu reajustări și compromisuri. Aici Schmitt este de ajutor pentru că lovește în plin teoriile politice liberale și conservatoare, și arată cum și de ce suntem vulnerabili. Totuși, nu a fost profet, și avem multe întrebări fără răspuns legate de felul în care un ortodox se raportează la stat.

Mulțumesc pentru șansa de a intra în contact cu oamenii din țara ta.

În numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh, Amin.

Și eu vă mulțumesc pentru răspunsurile și amabilitatea dumneavoastră!